

Deus ex machina. Umelá inteligencia už aj svedá

Lucia Laudoniu

29. februára 2024 ✝ Cirkev ✝ Komentár

Rumunský portál *Bună ziua, Maramureș* (*Dobry deň, Maramureš*) nedávno priniesol komentár, pri čítaní ktorého si človek kladie otázku, či si z neho autor náhodou nerobí dobrý deň. Text vyšiel 13. februára 2024 v rubrike *Názory (Opinii)*: <https://bunaziuamaramures.ro/2024/02/13/biserica-ortodoxa-si-inteligenta-artificiala/>

Pod veľavravným titulkom *Pravoslávna cirkev a umelá inteligencia (Biserica Ortodoxă și Inteligența Artificială)* sa skrýva text, ktorý miestami pôsobí natolko neosobne, akoby ho ani nepísala ľudská ruka, ale nejaký digitálny *Übermensch*, ako z Čapkovho R. U. R. Posúďte sami:

„Systémy umelej inteligencie môžu analyzovať preferencie a individuálne potreby jednotlivých používateľov a poskytovať personalizovaný katechetický obsah. Každý kresťan tak môže získať skúsenosti s učením, ktoré je prispôsobené jeho vedomostnej úrovni a špecifickým záujmom,“ uvádza *Bunaziuamaramures.ro*.

Katechéti na smetisko!

Dvojnásobnejšie to nemôže byť. Podľa rumunského média má umelá inteligencia potenciál učiť katechizmus. Má virtuálny Prometeus teologické vzdelanie, a najmä múdrosť a svetlo Ducha Svätého, aby sa nestratil v bludisku heréz?

Svätý Irenej Lyonský, jeden z najväčších apologetov kresťanskej orthodoxy v starej Galii, sa možno nestačí diviť. Katechizmus predsa nie je Kempelenov šachový automat.

Technológie sú dobrým sluhom, ale zlým pánom.

Zdroj: osobný archív L. Laudoniu

„Používaním AI pri vývoji katechetických aplikácií môže Rumunská pravoslávna cirkev kreovať interaktívne a pútavé (v pôvodnom príspevku stojí *captivante* – napínavé, chytľavé, pozn. naša) zážitky a skúsenosti, aby podnietili aktívnu účasť veriacich,“ odporúča menovaný portál.

Aktívna účasť veriacich (*participarea activă a credincioșilor*). Znie to tak podmanivo

„druhovatikánsky“, však? To rumunské očarenie latinským, osobitne frankofónnym Západom, má chybu v Matrice.

Pozornému oku neunikne, že autor sa pod svoje novinárske *opus magnum* akosi zabudol podpísať. Z toho vyplýva, že nejde o oficiálne stanovisko Cirkvi, no skutočnosť, že text sa objavil na stránkach rešpektovaného média, nevestí nič dobré.

„Kyberkňaz“

Spod klávesnice rozžeravenej progresívnymi prstami vzišlo aj toto: „Aplikácie môžu zahŕňať napríklad vzdelávacie hry, kvízy alebo iné interaktívne aktivity, vďaka ktorým je učenie zábavnejšie a pútavejšie.“ Hm, také škôlkárske, alebo skôr... protestantské. Odkedy je cieľom katechézy dospelých osôb (v texte sa neuvádza, že cieľovou skupinou sú deti) zábava, *ludus maximus* a plezír?

Odhodíme Popoluškin ružový závoj a pozrime sa domnelému princovi do očí. „Systémy AI môžu automaticky odpovedať na často kladené otázky veriacich alebo poskytovať základné informácie o pravoslávnej viere,“ píše Bunaziuamaramures.ro. „Vďaka tomu odbremenia kňazov a vzdelávacích pracovníkov, aby sa mohli sústrediť na zložitejšie a hodnotnejšie činnosti.“

Poučovať a utešovať zranené srdcia, túžiace po prirodzenom osobnom kontakte s duchovnou autoritou, už nie je hodnotná práca? Je veľmi znepokojujúce, že takéto myšlienky kolujú práve v pravoslávnom prostredí, ktoré je známe svojou tradíciou duchovného vedenia, mníšstva a starcovstva (*старчество*).

Hľadajúce (a duchovne hladujúce) duše bývajú veľmi zraniteľné. To, čo „kyberkňaz“ vyhodnotí ako neškodné verbálne *potpourri*, môže pre niekoho znamenať dôležitú otázku *inter vitam et mortem*. Na našom portáli sme už informovali o prípade mladého Belgičana, ktorý si po rozhovoroch s umelou inteligenciou siahol na život: <https://christianitas.sk/muz-po-debate-s-umelou-inteligenciou-spachal-samovrazdu-ta-ho-v-jeho-rozhodnuti-podporila/>

Počíta niekto so situáciou, že „elektronický kňaz“ vychlí zo seba nezmyselné, chladné a impersonálne dáta, ktoré v záujemcovi o kresťanstvo uhasia aj posledný plamienok jeho dobrej vôle?

V neposlednom rade tu existuje riziko – a to je ešte horšie –, že „osvietený“ algoritmus si z depozitu viery vyberie, čo sa mu práve hodí, a oklamaná ovečka bude len poslušne tancovať do rytmu.

„Rumunská pravoslávna cirkev môže prostredníctvom integrácie umelej inteligencie do katechetickej misie zlepšiť svoju efektivitu, rozšíriť svoj dosah a ponúknuť svojim veriacim personalizovanejšie a interaktívnejšie učenie“, konštatuje rumunské médium, akoby Cirkev predstavovala kolosálny podnik, ktorého cieľom je *lucrum*, profit, expanzia, akvizície, vývoj marketingových stratégií a masírovanie ega svojich klientov. Všetko možné, okrem jediného – *salus animarum*.

Salus animarum je suprema lex aj v digitálnej dobe.

Zdroj: osobný archív L. Laudoni

Byzantský um *versus* *populum*

Ak si myslíte, že do pravoslávneho poľa mieri oneskorená invázia postmoderných kobyliiek, ktoré doteraz útočili iba na tradičných katolíkov, ste na omyle. Tie kobylinky sú už na poli a zbiehajú sa im slinky. Sú pripravené požrať všetko, čo má punc Božieho ducha. Robia to však menej okato, než západná liberálna úderka.

Príkladom takéhoto konania je príležitostná celebrácia byzantskej svätej liturgie *versus populum*. O tom, že ide o závažné porušenie liturgických predpisov, niet najmenších pochyb. Tieto snímky nepotrebujú komentár:

<https://basilica.ro/wp-content/uploads/2020/10/MF-PS-Ieronim-Sfanta-liturgie-154.jpg>

<https://vestitorulortodoxiei.ro/wp-content/uploads/2015/11/28.bmp>

Trend slúženia à la *Novus ordo missae* sa v rumunskom pravosláví rozmohol počas veľkých pútí, kedy sa slúži v plenéri na takzvaných letných oltároch (*altare de vară*). Tie nemajú svoj ikonostas (ikony sa zvyčajne umiestňujú na zadnú plochu tribúny), takže zmena orientácie celebrantov išla ako po masle...

Aj keď zďaleka nejde o bežnú prax (*ad Orientem* je v pravosláví normou), zdá sa, že v cirkevnom organizme v krajine básnika Eminesca šarapatia neviditeľné baktérie. Falošná premisa, podľa ktorej „byť latinský znamená čo najviac sa podobáť pokoncilovému katolicizmu“, je tikajúcou bombou. Jej výbuch je otázkou času.

Trójske kone preč!

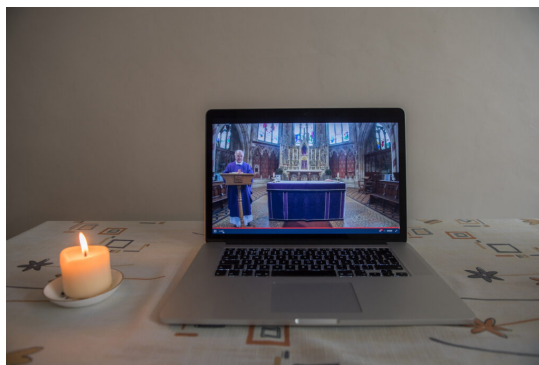
Pravoslávny episkopát našťastie dbá o likvidáciu liturgických trójskych koňov, hoci Judáši a čierne ovce sa nájdu všade. „Antropocentrizácia“ liturgie (nadmerné zameranie bohoslužby na človeka) je Ikarovým pádom, z ktorého by sa Východ mal poučiť.

Jeden z najväčších kritikov heterodoxných novôt, pomocný eparchiálny biskup Španielsko-portugalskej eparchie Ruskej pravoslávnej cirkvi (Испано-Португальская епархия) a rumunský rodák Petru (Pruteanu), sa k téme slávenia Kristovej nekrvavej obety *ad Occidentem* obsérne vyjadril v príspevku *O slúžení na letných oltároch a o ďalších problémoch spojených s koncelebráciou (Despre slujirea la altarele de vară și alte probleme legate de slujbele în sobor)*. Článok sa objavil v auguste 2018 na prestížnom blogu *Teologie.net*: <https://www.teologie.net/2018/08/16/slujirea-la-altarele-de-vara-si-slujbele-in-sobor/>

Pravoslávny biskup dlhodobo pôsobiaci v západnej Európe deklaruje, že „liturgizovanie klerikov (pravoslávnych, pozn. naša) tvárou k veriacim (*versus populum*) je rímskokatolíckou inováciou, ktorá sa objavila po II. vatikánskom koncile. Ale aj rímski katolíci, vrátane pápeža Františka, čoraz častejšie slúžia *ad Orientem*, teda obrátení na Východ, tak, ako sa to v Cirkvi vždy praktizovalo.“

Vladyka Petru pravdepodobne narážal na udalosť z roku 2013, kedy pápež František slávil svätú omšu *versus Dominum* v Bazilike svätého Petra. Fotografie sú stále k dispozícii na tomto portugalskom blogu: <https://www.salvemaliturgia.com/2013/11/papa-francisco-celebra-ad-orientem.html>

Aj keď priaznivci reformných snáh budú ručať ako levy, vývoj udalostí nasvedčuje, že neopodstatnené, násilné a umelé inovácie v duchovnom živote a šliapanie po ovocí Tradície v konečnom dôsledku vedie k apostáze a substitúcii pravého Boha akýmsi bohom zo stroja.

Deus in machina.

Zdroj: Catholic Church England and Wales / flickr.com

Spoved' GPT

Futuristický text piesne Dalibora Jandu *Všetchno na Mars* je čoraz aktuálnejší: „Lidi už jsou nadbytečný, vstávejte z postelí, než nás robot vystřelí, všechny na Mars!“

Rumunsko sa v apríli 2023 postaralo o poriadny rozruch. Práve táto krajina spustila pilotný projekt *BisericaGPT* – prvý virtuálny kostol založený na báze AI, v ktorom sa kajúcnik môže dokonca vyspovedať. A to doslova na jeden klik: <https://bisericagpt.ro/>

Ako to celé funguje? „Veriaci“ napíše do chatbotového okna svoj hriech, vyberie si formu pokánia a pohodlne počká na rozhrešenie. Stránka ďalej poskytuje personalizovaný generátor biblických veršov, modlitieb a akatistov, ako aj službu *Spýtaj sa kňaza (Întreabă un preot)*. Do felónu a epitrachilu však nie je oblečený vysvätený ľudský služobník, ale virtuálna realita pracujúca so systémom GPT-3.5Turbo.

Rumunské liberálne médiá nešetrili chválou (padali formulácie typu „Cirkev sa upgraduje“ a „budúcnosť modlitby“) a latinská максима *Deus ex machina* dostala nový význam. Existencia „smart kostola“ však rumunskú verejnosť rozdelila na dva nezmieriteľné tábory.

Mladosť - pochabosť

Pre objektivitu treba dodať, že *BisericaGPT* funguje ako nezisková služba a nie je oficiálnym projektom Rumunskej pravoslávnej cirkvi. Uvádza to sám autor kontroverznej platformy, 25-ročný vysokoškolsky vzdelaný programátor a technologický nadšenec Valentin Lăzureanu v sekcii *Najčastejšie otázky (Întrebări Frecvente)*.

Lăzureanu zdôrazňuje, že sa nestavia do opozície voči Cirkvi, ani nemá v úmysle „uctievať božstvo AI“. Návštevníkov stránky upozorňuje, že „vygenerované odpovede nie sú stopercentne správne“ a „generátory nemajú božskú milosť a nesuplujú skutočných kňazov“.

Otázkou teda zostáva – *cui bono?* Je to „úlet“, hra, voľnočasová aktivita talentovaného programátora alebo pokus o vtip? Podľa slov „otca“ prvého rumunského virtuálneho kostola ide o nevinný „test, čoho je chatGPT skutočne schopný“, a či dokáže „uľahčiť život veriacim“.

Len aby sa tento „test“ mladíkovi jedného dňa nevymkol z rúk a nespôsobil niekomu duchovnú ujmu, za ktorú mladý informatik poniesie zodpovednosť pred Božou tvárou... S Bohom sa zahrávať nedá!

Rekviem za zdravý rozum.

Zdroj: needpix.com

Cirkev sa dištancuje

Komerčná televízna stanica Pro TV, ktorá patrí do portfólia skupiny CME, zverejnila stanovisko kňazov Rumunského pravoslávneho patriarchátu. Tí sa voči GPT „cirkvi“ vyjadrili odmietavo: „Prenikanie umelej inteligencie do sviatostného života Cirkvi je nielen absurdné a smiešne, ale totálne skresľuje význam sviatostí.“

Proti informatizácii a robotizácii duchovného života otvorene vystúpil aj otec Antonie Vasile Tamaş známy svojou aktivitou na sociálnych sieťach. Pravoslávny duchovný varuje svojich veriacich, že online spoveď je neplatná a duši neprináša nijaký úžitok.

„Modlitba a spoveď si vyžadujú hlbokú koncentráciu duše a nemožno ich jednoducho spojiť s nejakým softvérom,“ varuje otec Antonie, bojujúci o pravovernosť, aj o zdravý rozum. „Neexistuje žiadna online spoveď v zmysle – napíš hriech a stroj ti ho vymaže. Nie!“

Quid nunc? Cirkev nikde netvrdí, že umelá inteligencia je diablova raketa a nesmie sa používať. Je však dôležité stanoviť jasné hranice, kedy je pomoc virtuálnych nástrojov namieste, a kedy ide o rúhanie. Cirkev je spoločenstvom živých ľudských bytostí a nijaký „softvérový páter“ nedisponuje milosťami, ktoré Pán Ježiš udelil aj tomu najposlednejšiemu dedinskému kňazovi.

Pri rizikách spojených so zneužívaním AI na náboženské účely majme na pamäti to klasické – *qui amat periculum, peribit in illo*. Kto miluje nebezpečenstvo, ten v ňom aj zahynie.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/deus-ex-machina-umela-inteligencia-uz-aj-spoveda/>